

Sygn. akt II AKa 167/21

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 8 marca 2022 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie II Wydział Karny w składzie:

Przewodniczący: SSA – Marzanna A. Piekarska-Drązek (spr.)

Sędziowie: SA – Dorota Tyrła

SA – Ewa Jethon

Protokolant: – Adriana Hyjek

przy udziale Prokuratora Gabrieli Marczyńskiej - Tomali

po rozpoznaniu w dniu 8 marca 2022 r.

sprawy z wniosku E. D.

o odszkodowanie i zadośćuczynienie za niewątpliwie niesłuszne tymczasowe aresztowanie

na skutek apelacji, wniesionej przez pełnomocnika wnioskodawcy

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 11 marca 2021 r. sygn. akt XVIII Ko 36/20

1. zmienia wyrok w części dotyczącej odszkodowania podwyższając zasądzoną kwotę o 15.803 (piętnaście tysięcy osiemset trzy 00/100) złotych, do kwoty łącznej 20.103 (dwadzieścia tysięcy sto trzy 00/100) złote, wraz z ustawowymi odsetkami od uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty;

1. utrzymuje w mocy wyrok w pozostałej zaskarżonej części;

2. koszty postępowania w sprawie ponosi Skarb Państwa.

UZASADNIENIE

UZASADNIENIE		
Formularz UK 2	Sygnatura akt	167/21
Załącznik dołącza się w każdym przypadku. Podać liczbę załączników:	1	
1. CZĘŚĆ WSTĘPNA		

Oznaczenie wyroku sądu pierwszej instancji

Wyrok Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 11 marca 2021 r., sygn. akt XVIII Ko 36/20 w sprawie odszkodowania i zadośćuczynienia za niewątpliwie niesłuszne tymczasowe aresztowanie E. D..

Podmiot wnoszący apelację

oskarżyciel publiczny albo prokurator w sprawie o wydanie wyroku łącznego

oskarżyciel posiłkowy

oskarżyciel prywatny

obrońcy oskarżonych

oskarżony albo skazany w sprawie o wydanie wyroku łącznego

pełnomocnik wnioskodawczyni

1.3. Granice zaskarżenia

1.3.1. Kierunek i zakres zaskarżenia

na korzyść

na niekorzyść

w całości

w części

#

co do winy

#

co do kary

#

co do wysokości odszkodowania i zadośćuczynienia

1.3.2. Podniesione zarzuty

Zaznaczyć zarzuty wskazane przez strony w apelacji.		
#	art. 438 pkt 1 k.p.k. - obraza przepisów prawa materialnego w zakresie kwalifikacji prawnej czynu przypisanego oskarżonemu	
#	art. 438 pkt 1a k.p.k. - obraza przepisów prawa materialnego w innym wypadku niż wskazany w art. 438 pkt 1 k.p.k., chyba że pomimo błędnej podstawy prawnej orzeczenie odpowiada prawu	
#	art. 438 pkt 2 k.p.k. - obraza przepisów postępowania, jeżeli mogła ona mieć wpływ na treść orzeczenia	
#	art. 438 pkt 3 k.p.k. - błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę orzeczenia, jeżeli mógł on mieć wpływ na treść tego orzeczenia	
#	art. 438 pkt 4 k.p.k. - rażąca niewspółmierności kary, środka karnego, nawiązki lub niesłusznego zastosowania albo niezastosowania środka zabezpieczającego, przypadku lub innego środka	
#	art. 439 k.p.k.	
#	brak zarzutów	

1.4. Wnioski

#	uchylenie	#	zmiana
---	-----------	---	--------

2. Ustalenie faktów w związku z dowodami przeprowadzonymi przez sąd odwoławczy

2.1. Ustalenie faktów

<u>2.1.1. Fakty uznane za udowodnione</u>				
Lp.	Wskazać oskarżonego.	Wskazać fakt.	Dowód ze wskazaniem numeru karty, na której znajduje się dowód.	
<u>2.1.2. Fakty uznane za nieudowodnione</u>				
Lp.	Wskazać oskarżonego.	Wskazać fakt.	Dowód ze wskazaniem numeru karty, na której znajduje się dowód.	

2.2. Ocena dowodów

<u>2.2.1. Dowody będące podstawą ustalenia faktów</u>		
Wskazać fakt	Dowód	Zwięźle o powodach uznania dowodu.

<u>2.2.2. Dowody nieuwzględnione przy ustaleniu faktów (dowody, które sąd uznał za niewiarygodne oraz</u>	

<u>niemające znaczenia dla ustalenia faktów)</u>		
Wskazać fakt	Dowód	Zwiążle o powodach nieuwzględnienia dowodu.

3. STANOWISKO SĄDU ODWOŁAWCZEGO WOBEC ZGŁOSZONYCH ZARZUTÓW i wniosków		
Lp.	Zarzuty	
I	obraży prawa procesowego:	# zasadny
II	- art. 552 § 4 k.p.k., art. 558 k.p.k., art. 322 k.p.c.	# częściowo zasadne
I.		# niezasadny
I 2.3	- zarzut błędu w ustaleniach faktycznych	
I 2.3.		
II.		
1.		
2.		
Zwiążle o powodach uznania zarzutów za zasadne lub niezasadne.		
<p>W zakresie wysokości odszkodowania Sąd Apelacyjny przyznał rację skarżącemu.</p> <p>Zarzut I.1 dotyczący naruszenia art. 552 § 4 k.p.k. byłby nieskuteczny w tej formie, ponieważ przywołany przepis stanowi podstawę prawną zasądzenia odszkodowania za niewątpliwie niesłuszne tymczasowe aresztowanie, ale nie wskazuje procedury ustalenia stosowanej rekompensaty. Powoływanie się na art. 552 § 4 k.p.k. było niezasadne, natomiast</p>		

zgłoszony w tym punkcie apelacji zarzut błędu w ustaleniach faktycznych należało uwzględnić.

Wyliczenie Sądu Okręgowego na zasadzie tzw. metody oszczędnościowej, a więc odliczenia od dochodów (zarobków), które otrzymałaby pokrzywdzona, gdyby nie przebywała w areszcie, środków przeznaczonych na utrzymanie, jest oparte na dowolnych czynnikach.

Zasada ta jest z gruntu niesprawiedliwa, gdyż prowadzi do nierówności, np. do uznania, że aresztowanemu rodzicowi wielodzietnej rodziny, który całe swoje zarobki przeznaczał na jej utrzymanie, nie przysługuje żadne odszkodowanie, natomiast osobom nie obciążonym rodzinami, które na dodatek wspierane są z innych źródeł i mogą odłożyć całe lub prawie całe zarobki, należy się równowartość takich zarobków. Kolejnym przykładem rażącej niesprawiedliwości „teorii oszczędności” może być osoba chora, która całe swoje zarobki lokowała w ratowanie zdrowia. Odmowa odszkodowania z powodu niemożności czynienia oszczędności może prowadzić do absurdalnych nierówności. Prowadzi do wytykania, że ktoś komu pensja z trudem wystarcza na opłacenie podstawowych wydatków bytowych (czynsz, media, żywność, leki), nie był oszczędny, a więc nie otrzymuje odszkodowania. W rozważaniu nad możliwością indywidualnego zaoszczędzenia wkalkulowana jest dowolność i swoiste karanie tych, którzy zwykle nie są w stanie nic odłożyć z powodu niskich dochodów.

Nawet jeśli sytuacja zarobkowa E. D. nie była tak trudna (dwa źródła zarobków), to stosowanie tak niesprawiedliwej, nierównej metody wyliczania odszkodowania jest nie do przyjęcia, zwłaszcza gdy ustalenia o tym ile pokrzywdzona mogłaby zaoszczędzić nie będąc w areszcie śledczym, nie polegają na analizie realiów jej życia, ale są zupełnie dowolne, co słusznie zarzucił pełnomocnik.

Osobie niesłusznie aresztowanej, która wykazała, że osadzenie jej w areszcie przerwało pracę i spowodowało utratę zarobków, przysługuje pełny ich zwrot.

Sąd Okręgowy prawidłowo ustalił, że zarobki E. D. wynosiły łącznie (z dwóch źródeł) 4.200 zł miesięcznie. Prawidłowo ustalono także, że E. D., oprócz 76 dni tymczasowego aresztowania, pozostawała bez zatrudnienia w jednym z miejsc dotychczasowej pracy jeszcze przez 3 miesiące (zarobki miesięczne 2.500 zł netto), zaś w drugim przez miesiąc (zarobki miesięczne 1.700 zł netto). Suma utraconych zarobków za ten okres, odpowiada więc żądanej, przez wnioskodawczynię łącznej kwocie 20.103 zł i powinna być jej w pełni zrekompensowana, bez przypuszczeń o tym jakie poczyniłaby oszczędności.

Z powyższych względów apelacja w tym zakresie została uwzględniona w całości.

Sąd Apelacyjny nie uznał natomiast zarzutów naruszenia prawa procesowego art. 552 § 4 i art. 558 k.p.k. przy zasądzeniu kwoty zadośćuczynienia. Jak już wspomniano art. 552 § 4 k.p.k. nie odnosi się do ustalania kwoty zadośćuczynienia,

ani odszkodowania. Art. 558 k.p.k. odsyła w tej kwestii do przepisów kodeksu postępowania cywilnego, gdzie skarżący wskazuje na naruszenie art. 322 k.p.c.

Art. 322 k.p.c. stanowi, że jeżeli w sprawie o naprawienie szkody ... sąd uzna, że ściśle udowodnienie wysokości żądania jest niemożliwe, nader utrudnione lub oczywiście niecelowe, może w wyroku zasądzić odpowiednią sumę według swojej oceny opartej na rozważeniu wszystkich okoliczności sprawy.

W pkt I.3 apelacji pełnomocnik powołuje się zaś na art. 322 k.c., który dotyczy przedawnienia roszczeń zastawcy i nie ma nic wspólnego z przedmiotem sprawy.

Żaden z tych przepisów nie dotyczy więc ustalania podstaw i wysokości zadośćuczynienia w przypadku takim jak E. D.. Dopiero w uzasadnieniu apelacji skarżący wskazuje na przepis art. 445 § 1 k.c. regulujący kwestię zadośćuczynienia, odwołujący się do oceny okoliczności danego przypadku i odpowiedniości kwoty, którą oddaje ocenie sądu.

Zarzuty I 2 i 3 apelacji stanowią w istocie polemikę z ustaleniami Sądu Okręgowego w zakresie zadośćuczynienia i to polemikę nieuzasadnioną. Skarżący podnosi wszystkie te okoliczności, które wskazał wcześniej we wniosku i które zostały uwzględnione w wyroku.

Jako podstawy faktyczne zadośćuczynienia Sąd Okręgowy wymienił te same okoliczności, które wymienia apelujący: pierwsze pozbawienie wolności E. D., warunki sanitarne celi, ograniczony kontakt z najbliższymi, przerwanie

leczenia ortodontycznego, cierpienia psychiczne E. D. w trakcie aresztowania i później, w tym spowodowane niemożnością pomocy chorej teściowej, która zmarła (wówczas uchylono tymczasowe aresztowanie), cierpienia związane z chorobą i hospitalizacją dorosłego syna oraz związane z przekonaniem o niewinności.

Zbiór ten jest tożsamy z zawartym w apelacji pełnomocnika, z odniesieniem się Sądu do argumentu o „dręczeniu wnioskodawczyni przez współosadzone” (str. 2 apelacji). Sąd Okręgowy skonfrontował wyjaśnienia E. D. z dokumentami z teczki osobopoznawczej AŚ, w której nie ma wzmianki, by zgłaszała ona skargi na złe traktowanie w celi, na przemoc i groźby czy pozbawianie snu. Nie było zatem podstaw, by przyjąć te zdarzenia za istniejące i udowodnione. Sąd Okręgowy przyłożył natomiast należyłą wagę do sytuacji rodzinnej pokrzywdzonej, która drastycznie skomplikowała się na skutek tymczasowego aresztowania jej i męża i niemożność opieki nad się ciężko chorą mamą męża. To sytuacja w istocie dominująca, mimo iż zmarła była nieuleczalnie chora i nie zmarła z powodu zaniedbań w leczeniu czy opiece. Opiekę tę przejął 30 - letni syn p. D., który w pewnym momencie miał poważne komplikacje zdrowotne związane z zakażeniem po wyrostku robaczkowym i był hospitalizowany. Zbieg tych wszystkich trosk rodzinnych niewątpliwie wzmagał poczucie bezradności i krzywdy E. D. i został uwzględniony w przyznanej wysokości zadośćuczynienia, jako zasadnicza okoliczność.

Orzeczona wartość - 45.000 zł - stanowi znaczącą kwotę i w ocenie Sądu Apelacyjnego, jej wysokość wynika właśnie z tych szczególnych względów rodzinnych i późniejszych dolegliwości psychicznych, potęgowanych żalobą po teściowej. Skarżący nie ma racjonalnych argumentów, by podważyć oceny Sądu Okręgowego w tym zakresie. Sąd nie zlekceważył, nie pominął, nie zbagatelizował żadnego elementu pokrzywdzenia. Suma zadośćuczynienia oparta na wszystkich okolicznościach sprawy, rozważonych według zasad wiedzy, doświadczenia życiowego i logicznego myślenia, jest sumą odpowiednią w rozumieniu art. 445 § 1 k.c.

I. Sąd Apelacyjny nie uznał także zarzutu II apelacji pełnomocnika wnioskodawczyni, opartego na art. 438 pkt 3 k.p.k. w zw. z art. 440 k.p.k. Zarzut ten stanowi kontynuację polemiki z wysokością zadośćuczynienia i choć określony jest w opisie jako błąd w ustaleniach faktycznych, to użycie art. 440 k.p.k. ma spotęgować sugestię o rażącej niesprawiedliwości tej części wyroku.

Zarzut tak ujęty jest oczywiście bezzasadny. Nie sposób twierdzić, że kwota 45.000 zł jest w okolicznościach sprawy i realiach życia w Polsce rażąco niewspółmiernie niską i rażąco niesprawiedliwą. Sam skarżący, mimo, że powołuje się na przepisy dotyczące tego rodzaju niesprawiedliwości, nie posługuje się takimi określeniami, zastępując je innymi „nieadekwatna kwota”, „nieodpowiednia”, nawiązując do art. 445 § 1 k.c., czym dowodzi, że w zarzucie II chodzi o ten sam rodzaj polemiki, co w przypadku

zarzutu I apelacji. Określenie zasądzonej kwoty „symboliczną” jest nieporozumieniem w sytuacji, gdy kwota 45 tys. zł stanowiła prawie 11-krotność miesięcznych zarobków pokrzywdzonej w chwili tymczasowego aresztowania i stanowi ponad dwukrotność zasądzonej obecnie kwoty odszkodowania, liczonego jako suma utraconych zarobków za 76 dni izolacji i 2 – 3 miesiące późniejszego pozostawania p. E. D. bez pracy.

Powoływanie się apelującego na przypadki zasądzenia wyższych kwot za zbliżony okres tymczasowego aresztowania, przy czym publikacje prasowe nie stanowią żadnego dowodu procesowego, jest nieskuteczne. Sąd w każdej sprawie, osobno, na podstawie indywidualnych, ściśle osobistych okoliczności, waży odpowiedniość kwoty zadośćuczynienia.

Sąd Okręgowy w sprawie p. E. D. rozważył starannie wszelkie elementy pokrzywdzenia, dlatego nie ma podstaw, by kwestionować jego uznanie odpowiedniej sumy.

Sąd Apelacyjny, z powyższych względów utrzymał w mocy rozstrzygnięcie Sądu I instancji w zakresie przyznanego zadośćuczynienia.

Wnioski

o zmianę wyroku w zakresie kwoty odszkodowania

o zmianę w zakresie kwoty zadośćuczynienia

zasadny

częściowo zasadny

niezasadny

zasadny

częściowo zasadny

	# niezasadny	
Zwięźle o powodach uznania wniosku za zasadny lub niezasadny.		

4. OKOLICZNOŚCI PODLEGAJĄCE UWZGLĘDNIENIU Z URZĘDU	
Wskazać wszystkie okoliczności, które sąd uwzględnił z urzędu, niezależnie od granic zaskarżenia i podniesionych zarzutów (art. 439 k.p.k., art. 440 k.p.k.).	
Zwięźle o powodach uwzględnienia okoliczności.	
5. ROZSTRZYGNIĘCIE SĄDU ODWOŁAWCZEGO	
<i>5.1. Utrzymanie w mocy wyroku sądu pierwszej instancji</i>	
<u>1</u>	Przedmiot utrzymania w mocy
<i>Sąd Apelacyjny utrzymał w mocy wyrok Sądu Okręgowego w zakresie wysokości zadośćuczynienia, określonego na kwotę 45.000 zł</i>	
Zwięźle o powodach utrzymania w mocy.	
Ocena Sądu Okręgowego była prawidłowa, argumenty zawarto w części 3 niniejszego uzasadnienia.	
<i>5.2. Zmiana wyroku sądu pierwszej instancji</i>	
1.	Przedmiot i zakres zmiany

Sąd Apelacyjny podwyższył kwotę odszkodowania z 4.300 zł do łącznej kwoty 20.103 zł, o co wnosił skarżący.	
Związłe o powodach zmiany.	
Sąd Apelacyjny uznał, że nieuwzględnienie w całości wniosku o odszkodowanie, wyliczone ściśle jako suma utraconych przez E. D. zarobków było nieuzasadnione. Teoria oszczędności, którą zastosował Sąd Okręgowy opiera się na arbitralnych - dowolnych ustaleniach, a właściwie przypuszczeniach, ile skonsumowałaby osoba, gdyby nie została aresztowana. Są to rozważania, które z gruntu prowadzą do dowolnych, nieudokumentowanych wniosków, podczas gdy utracone zarobki są oczywistą, niezawinioną stratą, którą należy zrekompensować.	

<u>5.3. Uchylenie wyroku sądu pierwszej instancji</u>	
<u>5.3.1. Przyczyna, zakres i podstawa prawna uchylecia</u>	
	# art. 439 k.p.k.
Związłe o powodach uchylecia.	
	Konieczność przeprowadzenia na nowo przewodu w całości # art. 437 § 2 k.p.k.
Związłe o powodach uchylecia.	
	Konieczność umorzenia postępowania # art. 437 § 2 k.p.k.
Związłe o powodach uchylecia i umorzenia ze wskazaniem szczególnej podstawy prawnej umorzenia.	

4.	Konieczność warunkowego umorzenia postępowania	# art. 437 § 2 k.p.k.
Zwięźle o powodach uchylenia i warunkowego umorzenia ze wskazaniem podstawy prawnej warunkowego umorzenia postępowania.		
5.		# art. 454 § 1 k.p.k.
Zwięźle o powodach uchylenia.		
<u>5.3.2. Zapatrywania prawne i wskazania co do dalszego postępowania</u>		
<u>5.4. Inne rozstrzygnięcia z wyroku</u>		
Lp.	Wskazać punkt rozstrzygnięcia z wyroku.	Przytoczyć okoliczności.
6. Koszty Procesu		

Wskazać oskarżonego.	Wskazać punkt rozstrzygnięcia z wyroku.	Przytoczyć okoliczności.
	3.	W sprawie z wniosku o odszkodowanie i zadośćuczynienie wszelkie koszty postępowania ponosi Skarb Państwa – na podstawie art. 554 § 4 k.p.k.

7. PODPIS
Marzanna A. Piekarska-Drażek

Ewa Jethon Dorota Tyrała

<u>1.3</u> <u>Granice</u> <u>zaskarżenia</u>			
Wpisać kolejny numer załącznika 1			
Podmiot wnoszący apelację	Pełnomocnik wnioskodawczyni E. D.		
Rozstrzygnięcie, brak rozstrzygnięcia albo ustalenie, którego dotyczy apelacja	Wyrok Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 11 marca 2021 r., w sprawie sygn. akt XVIII Ko 36/20		
<u>1.3.1</u> <u>Kierunek i zakres</u> <u>zaskarżenia</u>			
# na korzyść # na niekorzyść	# w całości		
# w części	#	co do winy	
#	co do kary		
#	co do – wysokości odszkodowania i zadośćuczynienia		
<u>1.3.2</u> <u>Podniesione</u> <u>zarzuty</u>			
Zaznaczyć zarzuty wskazane przez strony w apelacji.			
#	art. 438 pkt 1 k.p.k. - obraza przepisów prawa materialnego w zakresie kwalifikacji prawnej czynu		

	przypisanego oskarżonemu	
#	art. 438 pkt 1a k.p.k. - obraza przepisów prawa materialnego w innym wypadku niż wskazany w art. 438 pkt 1 k.p.k., chyba że pomimo błędnej podstawy prawnej orzeczenie odpowiada prawu	
#	art. 438 pkt 2 k.p.k. - obraza przepisów postępowania, jeżeli mogła ona mieć wpływ na treść orzeczenia	
#	art. 438 pkt 3 k.p.k. - błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę orzeczenia, jeżeli mógł on mieć wpływ na treść tego orzeczenia	
#	art. 438 pkt 4 k.p.k. - rażąca niewspółmierności kary, środka karnego, nawiązki lub niesłusznego zastosowania albo niezastosowania środka zabezpieczającego, przepadku lub innego środka	
#	art. 439 k.p.k.	
#	brak zarzutów	
<u>1.4. Wnioski</u>		
#	uchylenie	# zmiana